

Boa zijn is een vak

Van onbekendheid met de term boa tot het niet voor vol worden aangezien en onbegrip van collega's. Het zijn zaken waar de buitengewoon opsporingsambtenaar in zijn of haar werk dagelijks tegenaan loopt. Daarnaast zijn er nog de discussies over taken en bevoegdheden, over de uitstraling en professionalisering; de boa valt vaak tussen wal en schip. Met het ontstaan van de Politiewet in 1994 werd ook de functie van boa in het leven geroepen. We zijn ruim twintig jaar verder. Hoe is het om buitengewoon opsporingsambtenaar te zijn in 2015?

H. houdt deze uilen als 'gezelschapsdieren' en onderhoudt contacten met andere mensen die uilen en waarschijnlijk ook roofvogels houden.

Willem stelt vragen over de situatie bij H. zelf en over zijn contacten. Terwijl de klaarwakkere steenuil in mijn andere oor zachte geluidjes maakt, volg ik het gesprek. Ik had echt geen idee dat er zoveel mensen zijn die uilen of arenden houden als huisdier, die ermee fokken, die ze verhandelen of onderling ruilen. Willem probeert de dieren in deze losjes samen-

Na afloop van een studiedag over de illegale handel in wilde dieren sta ik nog wat na te praten met Jaap Reijngoud en Sierd de Jong van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit. Het lijkt ons een goed idee om voor *Dier & Milieu* eens een boa te interviewen van de NVWA. De grootste toezichthouder op het gebied van dieren en natuur in ons land mag in deze serie toch niet ontbreken! Afspraken maken gaat vlot en op een frisse morgen eind april haalt inspecteur Willem Rook me (in een auto zonder NVWA-logo) af van een station in de Betuwe. Nederland is hier misschien niet zo wild – dagjesmensen maken selfies met kersenbloesem – maar zeker wel mooi. En wild krijgen we genoeg te zien: in rijtjeshuizen en achtertuinen ...

Een huis vol uilen

Willem rijdt naar een wijk met doorsnee eengezinswoningen. Onderweg legt hij uit wat hij daar gaat controleren. De heer H. (met de H. van heer!) is thuis, hij heeft Willem sinds januari vaker over de vloer gehad en ontvangt hem hartelijk. Ik mag mee naar binnen. Willem vertelde al dat de uilen hier vrij rondvliegen, maar ik ben toch

In een kooi zit een steenuil.

Papieren. Wie beschermde inheemse of uitheemse vogels of andere gewervelde dieren houdt, krijgt te maken met de *Flora- en faunawet* en met de *Wet dieren*.

Naast de gebruikelijke CITES-certificaten moet een houder van dieren van bepaalde beschermde soorten in Nederland ook een registratie kunnen overleggen (*Regeling administratie bezit van en handel in beschermde dier- en plantensoorten*, Stcrt. 2002, 51). De CITES-bepalingen, zoals opgenomen in de Basisverordening (*Verordening (EG) nr. 338/97 van 9 december 1996 inzake de bescherming van in het wild levende dier- en plantensoorten door controle op het desbetreffende handelsverkeer*), zijn minder streng voor dieren die in gevangenschap gefokt zijn. Uilen, die tot de meest strikt beschermde soorten behoren (Bijlage A van de Basisverordening), mag je in dat geval wel houden – ze schuiven dan automatisch door naar Bijlage B. De status van 'captive bred' zie je terug aan een C op het certificaat en aan een naadloos gesloten pootring. Uilen en roofvogels worden genoemd als registratie plichtig in artikel 2 lid 1 onder d van de regeling. In principe zou je op grond van de registratie houders (en dieren) snel moeten kunnen koppelen aan een adres, maar niet iedereen voldoet aan de registratieverplichting.

De *Wet dieren* stelt – niet erg concrete – eisen aan de manier waarop de dieren gehouden worden (zie volgende kader).

verrast door de kerkuil die ons vanaf de kamerdeur in de gaten houdt. In een kooi zit een steenuil en in een donker hoekje van de keuken zien we tussen voorraadbussen nog een kerkuil. In een hok in de achtertuin zitten een paar oehoes en een sneeuwuil.

In een hok in de achtertuin zitten een paar oehoes en een sneeuwuil.

hangende groep houders te volgen en hun leefomstandigheden te optimaliseren. Zijn uitgangspunt is dat handel en bezit onder bepaalde voorwaarden legaal zijn, maar dan moet je je wel aan die voorwaarden houden. Daar controleert de NVWA op.

Uilen en roofvogels worden genoemd als registratie plichtig.

Normen voor huisvesting en verzorging

De controle is in dit soort gevallen behalve op mogelijke overtreding van de *Flora- en faunawet* gericht op mogelijke overtreding van artikel 2.2 lid 8 *Wet dieren*: onthouden van de nodige verzorging door de houder. Daaronder valt de behuizing.

Als hij aan de geschiktheid van huisvesting of verzorging twijfelt, kan Willem altijd advies vragen aan een 'rijdende dierenarts' en die is ook bij H. komen kijken. De kooi in de achtertuin is veel te klein voor vijf grote vogels met een vleugelspanwijdte van meer dan een meter (sneeuwuil) respectievelijk 160 tot ruim 180 cm (oehoe).

H. klaagt over het ontbreken van normen voor kooien. Afmetingen zijn in Nederland inderdaad niet wettelijk vastgelegd, maar er bestaan wel richtsnoeren. Bovendien gelden de algemene welzijnseisen uit artikel 1.3 lid 3 *Wet dieren*, bekend als 'de vijf vrijheden', voor alle gehouden dieren. Te krappe huisvesting kan leiden tot fysiek ongerief en vormt een beperking van het natuurlijk gedrag.

De kleinere kerkuil is trouwens tot nu toe de enige uilensoort waarvoor het Landelijk InformatieCentrum Gezelschapsdieren (LICG) een zogenoemde bijsluiting heeft gepubliceerd (<http://www.licg.nl/r7/dieren/vogels/vogels/kerkuil.html>). Oordeel: niet geschikt als huisdier ... maar als ze als zodanig worden gehouden, hebben ze een groot verblijf met een schuilhok nodig – buiten! "Als richtlijn dient het oppervlak van een volière minimaal zeventien vierkante meter te zijn, en de hoogte minstens drie meter." Een belangrijke reden om ze niet te houden is dat ze, al komen ze niet uit het wild, gevaarlijk kunnen zijn.

In gevangenschap kunnen ze wel twintig jaar worden en dat raakt aan een ander aspect van houderschap: kan je het betalen? Twintig jaar lang elke nacht een paar eendagskuiken en/of muizen ... reken dat maar uit voor een huishouden met zoveel en zulke grote uilen...

H. is zichtbaar met de huisvesting bezig, maar hij is gewaarschuwd: als hij geen drastischer verbeteringen doorvoert, kunnen zijn dieren via het bestuursrecht in bewaring genomen worden. Deze prikkel tot herstel – Willem noemt het een tikje in de goede richting – lijkt te werken. Zijn dieren kwijtraken is het ergste wat H. zich kan voorstellen.

Inspecteur in hart en nieren

Het wordt de hoogste tijd om Willem Rook wat uitgebreider voor te stellen. Van jongs af aan heeft hij zich in de natuur thuis gevoeld. Vaak trok hij erop uit met de jachttopziener. Zijn ouders wilden hem een stevige basis in het leven geven en dus leerde hij voor timmerman, maar hij kwam toch bij Staatsbosbeheer terecht! Zijn opleiding genoot hij verder in de praktijk. Hij werkte op het Kroondomein en in de Flevopolder, op het nieuwe land en op het water. Na 20 jaar stapte hij over naar de AID, die zoals bekend later opging in de NVWA.

Het landelijk Team Natuur valt binnen de NVWA, waar natuur één van de 23 toezichtdomeinen is, onder de divisie Landbouw en Natuur. Willem is als inspecteur Natuur zowel toezichthouder als boa. Beide deeltaken brengen hun eigen, deels overlappende bevoegdheden met zich mee. Als Willem tijdens een onderzoek 'van pet wisselt', moet hij de andere kant van zijn pasje laten zien en de cautie geven. Willem verlangt bepaald nog niet naar zijn pensionering. Zijn werk is elke dag nog net zo spannend als de eerste dag: het werkterrein is breed en divers en je kan

De kooi in de achtertuin is veel te klein voor vijf grote vogels met een vleugelspanwijdte van meer dan 160 tot ruim 180 cm (oehoe)

Willem Rook.

Bij drie handelaren uit Duitsland, België en Schotland werden 48 ivoren voorwerpen in beslag genomen. (sfeerfoto)

wel een plan maken, zoals vandaag, maar je weet nooit wat er tussen komt – en tot hoe laat de werkdag duurt. In dit verband noemt Willem een onderbelichte kant van het inspectiewerk: zonder de onvoorwaardelijke steun van het thuisfront is het niet te doen!

Zijn kennis houdt hij actueel met cursussen en, zoals hierna nog aan de orde komt, via zijn collega's. Hij is trouwens al heel lang lid van PDM, dat is altijd leuk om te horen.

Zijn motivatie put hij behalve uit de goede samenwerking binnen het team, uit de schoonheid van de natuur die je aan je kinderen wilt doorgeven. In exotische oorden maar ook hier! In zijn functie kan Willem eraan bijdragen dat "het streven naar financieel gewin niet leidt tot het uitwonen van onze rijk gestoffeerde aarde". Deze houding mag je best rentmeesterschap noemen.

Dagelijks werk en incidenten

De NVWA heeft in totaal circa 1800 inspecteurs; het Team Natuur telt er 23 (22 mannen en één vrouw). Zij zijn verantwoordelijk voor de handhaving van wet- en regelgeving die uiteenloopt van de Flora- en faunawet en CITES tot de Hout- en FLEGT-verordeningen, de Natuurbeschermingswet 1998 en de nieuwe EU-verordening invasieve exoten. Bestuursrechtelijk wordt er veel samengewerkt met de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) van het ministerie van Economische Zaken. Willem spreekt uitdrukkelijk als vertegenwoordiger van zijn team, dat onder leiding

staat van Wim Hut. Het is in één woord een topteam, dat collegialiteit en samenwerking hoog in het vaandel heeft.

Tot het dagelijkse te plannen werk behoren naast huisbezoeken, bezoeken aan beurzen en markten. In samenwerking met de politie Eenheid Midden-Nederland hield de NVWA op zaterdag 11 april bijvoorbeeld een controle op de Verzamelbeurs in de Jaarbeurs in Utrecht. Bij drie handelaren uit Duitsland, België en Schotland werden 48 ivoren voorwerpen in beslag genomen. Tegen de handelaren is proces-verbaal opgemaakt.

Op de vogelmarkt in Zwolle was laatst bijna het complete team paraat. Omdat ook de politie en een parketsecretaris van het OM waren uitgenodigd, was dit een prima oefening in gecoördineerde actie.

Zijn werk voert Willem ook regelmatig naar Schiphol.

Contacten met FP en officieren van justitie zijn in het algemeen heel belangrijk, zeker als er een zaak draait. De NVWA kan kennis aanleveren, ook over regelgeving.

Zijn werk voert Willem ook regelmatig naar Schiphol. Het Team Natuur heeft een Schipholpiket (7/24) waar Willem, net zoals de meeste van zijn teamleden, deel van uitmaakt. Als er illegaal dieren of beschermde planten worden ingevoerd, roept de Douane of de Buitengrens Inspectie Post (B.I.P.) van de NVWA vaak de hulp van het Team Natuur in, dat de zaak dan overneemt. Dikwijls leidt dat tot een uitgebreid strafrechtelijk onderzoek. Zo werd eind juli 2013 een man aangehouden die 23 beschermde uitheemse dieren binnen Nederland bracht – tien borstelloppapegaaien, negen kleine paradijsvogels en vier duivenbode lori's, met een (levende) waarde van twee à tweeënhalve ton. Hij kreeg na een langdurig onderzoek, waar ook de NVWA-Inlichtingen- en Opsporingsdienst aan meewerkte, uiteindelijk een half jaar gevangenisstraf (Rechtbank Noord-Holland 15 november 2013, zie ook *D&M* 2014/2).

In een dergelijk 'spoedgeval' moet je alle andere dingen uit je handen laten vallen, dan werk je een paar dagen bijna 24 uur per dag aan een sluitend proces-verbaal. Gelukkig nemen Koninklijke Marechaussee en politie bepaalde taken op zich, bijvoorbeeld het regelen van de aanhouding of een machtiging tot binnentreden. Willem en zijn collega's kunnen zich op de inhoud concentreren.

Omdat ik ernaar vraag, vertelt Willem dat hij zelf in principe nooit dieren 'hanteert'. "Het ligt er natuurlijk ook een beetje aan om wat voor dieren het gaat." Maar bij voorkeur laat hij de houder zelf de dieren pakken. Als er geen houder in de buurt is, roept hij de dierenambulance te hulp, of de opslaghouder als de dieren in bewaring of in beslag zijn genomen. Als er gevaarlijke dieren zoals gifslangen of -spinnen in het spel zijn, kan de deskundige Walter Getreuer uitkomst bieden.

En hoewel Willem elke verdachte in principe als mens respecteert, komt het natuurlijk voor dat verdachten gevaarlijk zijn ... Omdat een collega die vanmiddag zou aansluiten ziek is, gaat een bezoek aan iemand die je beter niet in je eentje kan benaderen niet door.

Het Team Natuur is altijd bereikbaar, er heeft altijd iemand piketdienst. Het kan dus gebeuren dat je, zoals Willem onlangs overkwam, na een hele dag werkoverleg, 's avonds ineens een dringende oproep krijgt voor een controle op vervuiling in een Natura 2000-gebied en met burgemeester en brandweer aan tafel zit.

Juist op zulke momenten bewijst een hecht en goed onderhouden netwerk zijn nut.

Kennis en informatie zijn er om te delen

Alle teamleden delen de liefde voor de natuur, maar allemaal hebben ze hun eigen specialisme (of hobby). In groepjes van drie, vier collega's diepen ze in zogenaamde verdiepinglijnen bepaalde onderwerpen verder uit. Zo hebben Willem en zijn collega Arno Hengeveld een presentatie over ivoor gehouden voor het hele team. De PowerPoint staat op het intranet, zodat alle collega's hem kunnen zien en gebruiken – je wilt tenslotte dat er in het hele land op dezelfde manier wordt gehandhaafd. Hij kan echter ook voor andere groepen vertoond worden. Zo deel je je kennis, intern en met anderen in je netwerk. Wie zelf deelt, kan altijd iemand om hulp vragen. Gewaardeerde partners zijn de Douane, de Koninklijke Marechaussee, de (dieren)politie, de waterschappen – eigenlijk alle opsporingsinstaties met groen in hun pakket. De informatie-uitwisseling heeft via EU-TWIX (met de X van eXchange) een internationale dimensie gekregen. Dat werkt goed en snel, en overall in de EU – zelfs vanaf je vakantieadres kan je meedenken!

Een paar collega's zijn via de Inspectie Academie betrokken bij de opleiding (inclusief PHB) en examinering van groene

boa's. De opleiding is intussen, Willem kan dat getuigen, veranderd en sluit inhoudelijk beter aan op de praktijk. Los daarvan verzorgen leden van het team ook opleidingen voor de vraagbaken flora en fauna van de Douane.

Vijf inspecteurs van het team besteden een deel van hun tijd aan het begeleiden van de 130 boa's van Staatsbosbeheer en ondersteunen ze bij het opstellen van pv's of bij problemen. Ook verwerkt de NVWA de door de SBB boa's opgemaakte pv's en bsb's.

Willem en Arno (die binnen het team de collectie in beslag genomen spullen beheren), doen twee keer per jaar mee aan een 'boa-dag' in Rotterdam Rijnmond, waar zo'n 180 tot 200 groene handhavers met nagespeelde praktijkgevallen worden geconfronteerd. Soms deed Willem zich voor als visser zonder papieren. De laatste keer gaf hij voorlichting over het Team Natuur, zodat meer handhavers de weg naar de daar aanwezige expertise weten te vinden.

'Een echte knuffel'

Bij een lekkere biologische lunch praten we over Willems werk, zijn collega's – die

*Bij voorkeur laat hij de houder zelf de dieren pakken.
(foto: archief)*

er via WhatsAppjes eigenlijk een beetje bij zijn – maar ook over de streek en gedeelde interesses, zoals tuinvogels. Daarna rijden we langs een mooie route terug naar de stad. Op de smalle dijkes manoeuvreren toeristen met hun e-bike.

Iemand in het centrum is niet thuis, maar elders in de stad treffen we mevrouw M. (met de M. van mevrouw) en haar dochter. Ze hebben één kerkuil. De papieren zijn nu in orde, alleen de vereiste administratie wordt niet bijgehouden. De uil is van het meisje en Willem legt haar uit wat er van haar verwacht wordt. Ze krijgt formulieren en weblinks waar je informatie kunt vinden over de verzorging.

Dit is zo te zien een knuffelhuishouden, er zijn hamsters en ratten die zonder enige schroom in mijn nek kruipen. Het meisje zegt vertederd dat de uil ook een echte knuffel is. Hij zit op haar gehandschoende hand. Nu even zodat Willem de pootring kan controleren, maar ook als ze uit vliegen gaan.

Deze houders hebben hun best gedaan, de kooi is ruim, er wordt gewerkt aan verrijking met zitstokken en een bad. De uil krijgt kuikens te eten, met extra vitaminen, en één keer per week muis. Mevrouw M. vertelt met afschuw over mensen die niet tegen dode kuikens kunnen, die geven hun uil kipfilet ...

Elke dag wordt er met de vogel gevlogen (aan een riem) op een veldje waar ook andere mensen 'vliegen', mensen van wie ik vanmorgen al gehoord heb – ook H. komt er. Het is niet erg groot, maar er staan bomen en het is beslist ruimer dan een kooi in een achtertuin.

Een leerzame dag

Sommige vragen keren in alle afleveringen van deze serie terug. Bij het woord 'frustraties' valt Willem stil. Nee, die kent hij niet in zijn boa-bestaan! Hij heeft ook geen problemen ondervonden met het

Het meisje zegt vertederd dat de uil ook een echte knuffel is. (Foto: NVWA)

imago. De overgang van AID – hoewel de A in die afkorting niet voor 'autoriteit' stond, had de AID veel gezag – naar (N) VWA zorgde aanvankelijk wel voor verwarring. Ook nu nog associëren mensen de NVWA vaak alleen met controles in de horeca. Door zijn kalme, gedecideerde optreden maakt Willem op mij zeker een gezaghebbende indruk, en hij merkt ook dat 'het publiek' over het algemeen positief reageert. Als je het verhaal erachter vertelt, blijkt dat de meeste mensen dit soort werk waarderen.

Desgevraagd heeft Willem wel een tip:

Ook nu nog associëren mensen de NVWA vaak alleen met controles in de horeca.

zoek altijd de samenwerking met andere handhavingpartners – en aarzel dus niet, het Team Natuur te benaderen! Dat kan via het Klantcontactcentrum, info@nvwa.nl, onder vermelding van Nationaal Team Natuur.

En als je iets niet weet, ga dan bij een collega te rade – een volgende keer kan jij haar weer helpen. Dat is de beste basis voor een netwerk dat werkt. Willem brengt me terug naar het station. In de trein denk ik na over wat ik allemaal gehoord en gezien heb. Ik begrijp best dat het verleidelijk is om wilde dieren als huisdier te hebben, juist door hun wildheid. En dan knuffelen ... nee, aan sommige verleidingen moet je weerstand bieden! Thuis kijk ik naar de mussen in de tuin. Ik zie liever tien vrije mussen in de appelboom dan één sneeuwuil in een kooi ... Maar ik ben blij dat een beetje netwerken mij in contact heeft gebracht met zo'n gedreven inspecteur!

Tekst: Noor Evertsen, met veel dank aan Sierd de Jong en Wim Hut voor de introductie, maar vooral aan Willem Rook!

Positieflijst vogels

In de loop van de dag kwam natuurlijk ook ter sprake dat de relevante wet- en regelgeving regelmatig verandert of binnenkort zal veranderen. Binnen de NVWA houden andere mensen dat in de gaten. Voor Willem en zijn collega's wordt het pas interessant als ze de nieuwe regels moeten handhaven.

Voor de volledigheid wil ik hier toch even verwijzen naar plannen om (na een positieflijst of 'huisdierenlijst' voor zoogdieren, Stcrt. 2015, 2934) een positieflijst voor vogels en reptielen op te stellen. De staatssecretaris wil echter "de ervaringen van de uitrol van de huisdierenlijst zoogdieren afwachten, alvorens verder te gaan met de uitwerking van de huisdierenlijst vogels, reptielen en amfibieën" (Kamerstukken II, 2014–2015, 28 286 nr. 799; interviews met stakeholders in de bijlage). Draagvlak in het veld is een randvoorwaarde, en daar lopen de meningen zoals gewoonlijk uiteen ...